

ASOCIACE ČESKÝCH, MORAVSKÝCH A SLEZSKÝCH MUZEÍ A GALERIÍ

Vážení kolegové,

od 5. čísla, které nyní držíte v rukou, vychází Věstník Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií v Brně. Tímto opatřením sleduje exekutiva AMG zvýšení operativnosti ve vydávání Věstníku a větší aktuálnost jeho obsahu, po níž členská veřejnost právem volá. Organizační i personální propojení redakce Věstníku se sekretariátem AMG v místě jeho výroby tomu jistě napomůže. Žádoucího výsledku však bez Vaší pomoci úplně dosaženo nebude. Věstník potřebuje více spolupracovníků z Vašich řad. Potřebuje vaše příspěvky, Vaše zprávy z jednání regionálních i odborových kolegií a oborových komisí i ostatní zprávy o dění v Asociaci a v našem oboru. Jen tak může být Věstník pohotovější a pestřejší v informování o všem co nás zajímá a co potřebujeme vědět. Je to zároveň i velká pomoc pro sekretariát, který by měl být informován a být schopen informovat především. Proto by se zde měly soustřeďovat zápisy z jednání všech výše jmenovaných orgánů Asociace. I tyto materiály může redakce Věstníku využít.

Obrácíme se proto zejména na předsedy regionálních kolegií a oborových komisí s prosbou o zaslání zpráv a zápisů z jednání. Obrácíme se ale i na všechny pracovníky členských muzeí, aby do Věstníku přispívali. Budeme Vám rovněž vděční za připomínky k obsahové i formální stránce Věstníku a za všechny náměty na jeho zlepšení.

Z jednání orgánů AMG

Exekutiva

Dne 2. dubna se sešla ve Východočeském muzeu v Pardubicích exekutiva AMG, aby projednala přípravu zasedání Senátu AMG, o jehož průběhu jsme informovali již v minulém čísle. Další jednání exekutivy se konalo 4. května v Praze. Na programu byly záležitosti zákona o muzejnictví, jehož zásady obdržel v poslední verzi předseda AMG dr. Šebek prostřednictvím dr. Žalmana z ministerstva kultury. Bylo rozhodnuto poskytnout je členům senátu k vyjádření tak, aby připomínky k nim mohly odeznít na připravovaném jednání muzejníků se zástupci OPPMG MK ČR dne 12. května. Dále projednala exekutiva návrh zásad zákona o předmětech kulturní hodnoty, kam OPPMG MK již zapracoval připomínky muzejních pracovníků. Exekutiva jej však i v této podobě shledala jako nedostačující, ztotožnila se s dalšími připomínkami, které zpracoval dr. Zahradník a rozhodla o jejich předání odboru. V dalších bodech jednání se exekutiva věnovala přípravě na setkání muzejních pracovníků s představiteli ministerstva kultury u příležitosti Mezinárodního dne muzeí, účastí AMG na kongresu Československo, Evropa a svět a projednala návrh základních úkolů a cílů, které by mělo plnit profesionální pracoviště AMG, zřízené za příspěví ministerstva kultury. V odpoledních hodinách přijal exekutivu AMG ředitel odboru památkové péče, muzeí a galerií MK ČR dr. V. Razím. Obsah jednání přinášíme na jiném místě.

Kolegia

Členská muzea AMG severovýchodních Čech konala dne 11. března schůzku v Muzeu východních Čech v Hradci Králové. Zúčastnili se jí zástupci OMOH v Rychnově nad Kněžnou, OM v Náchodě, MM v Novém Bydžově a MVČ v Hradci Králové. Dále byla pozvána muzea v Dobrušce, Deštném v Orlických horách, Králíkách, Žamberku, Třebechovicích pod Orebem a Broumově. Účelem schůzky bylo mimo informování členů o dění v AMG a situaci v legislativě dotýkající se muzejnictví, projednat ustavení regionálního kolegia muzeí severovýchodních Čech. Účastníci schůzky se rozhodli vzhledem k malému počtu přítomných vyčkat se založením kolegia do vyjádření ostatních pozvaných členů a jeho ustavující schůzi svolat na přelom března a dubna.

Kolegium brněnských muzeí konalo schůzi 30. března v Technickém muzeu v Brně. Předmětem jednání byly zkušenosti s přípravou nového platového systému v muzeích, návrh seznamu muzeí, která by mohla být i nadále žižována okresními úřady a důsledky, které pro muzeum vyplývají ze Zákona o živnostenském podnikání.

V Severočeském muzeu v Liberci se 9. dubna sešlo kolegium státních regionálních muzeí. Na programu byly především otázky spojené s realizací zákona č. 143/92 o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých příspěvkových organizacích. Bylo konstatováno, že v muzeích je absolutní neinformovanost, že nejsou známy žádné prováděcí předpisy ani výklad zákona. Ze stupnice mzdových tarifů a částí katalogu prací, obsahujícího platové třídy, které se podařilo získat neoficiální cestou, je zřejmé, že prakticky žádné muzeum nebude mít dostatek mzdových prostředků k realizaci zákona. Skupina muzejních ekonomů přítomných jednání koncipovala poté doporučení ministerstvu kultury, aby ve svých prováděcích předpisech pro rezort kultury umožnilo zvětšit prostor pro rozhodování organizací následujícími způsoby:

- zmírněním striktní povinnosti uplatňování růstu mezd v návaznosti na dosaženou délku praxe (možnost uplatnit výjimku)
- snížením tempa růstu mezd v jednotlivých stupních uvnitř třídy tak, aby se věkem dalo dosáhnout nejvýše minima o dvě třídy vyšší
- zvýšením horní hranice osobního příplatku na 80%
- zvětšením prostoru pro jednorázové odměny za kvalitní práci

Mimo to byly projednány zkušenosti z uplatňování živnostenského zákona v podmínkách muzeí, kdy byla konstatována nejednotnost výkladu zákona jednotlivými živnostenskými úřady v okresech a ohrožení podnikatelských aktivit muzeí striktním výkladem zákona, zvl. jeho § 2, dále problematika

restitucí, inventarizace sbírek, památkového zákona a další existence okresních muzeí vzhledem k novele zákona o obcích.

11. května proběhla schůze kolegia brněnských muzeí, které jeho předseda dr. D. Uhlíř, CSc. seznámil s problémy Muzea města Brna, vyplývajícími z hodnocení jeho činnosti zřizovatelem. Kolegium pověřilo předsedu moravskoslezské komory AMG dr. J. Pernese o zásah u referátu kultury Úřadu města Brna, aby v zájmu zajištění objektivního pohledu byl k dalšímu jednání v této záležitosti přizván zástupce AMG jako reprezentant odborné veřejnosti. Členové kolegia si dále vyměnili zkušenosti na negativní dopad restitucí zejména v případě Moravského zemského muzea a Historického muzea ve Slavkově u Brna a se zaváděním nového platového systému.

Jednání kolegia státních regionálních muzeí dne 27. května ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy se zúčastnili i ekonomové těchto muzeí, kteří se zaměřili na otázky zavádění nového platového systému v muzeích, zejména s ohledem na zařazení jednotlivých profesí do platových tříd. Ředitelé muzeí se věnovali přípravě na schůzku zástupců muzeí a institucí památkové péče k návrhu zásad zákona o památkové péči, kterou svolalo ministerstvo kultury na 5. června do Prahy. Druhým bodem jejich jednání byla příprava koncepčního materiálu, specifikujícího funkci a postavení státních muzeí v rámci zákona o muzejnictví na základě zde vypracované následující osnovy:

- a) úvod
- b) struktura muzejnictví s důrazem na síť státních muzeí a galerií (postavení, funkce, spolupráce se státní správou, zdůvodnění existence)
- c) financování státních muzeí (zdroje a užití)
- d) řízení státních muzeí (zřizovatel)

Oborové komise

XX. seminář muzejních archeologů České republiky uspořádalo Okresní muzeum v Kutné hoře ve dnech 20. - 21. května. Z jeho jednání vzešlo následující usnesení:

Účastníci XX. semináře muzejních archeologů ČR

- 1) konstatovali, že oborová komise muzejních archeologů ČR plnila úkoly, kterými byla pověřena usnesením XIX. semináře v Jihlavě 1991 v bodech 2, 3 a 4 a bude pokračovat v jejich plnění i v příštím období (bod 3 podle finanční situace Národního muzea jako vydavatele, bod 4 v návaznosti na konkrétní návrh směrnic pro správu sbírek).
- 2) provedli tajnou doplňovací volbu člena oborové komise za odstoupivšího PhDr. Z. Měřínského, CSc. a zvolili do této funkce PhDr. Vladimíra Goše (Vlastivědné muzeum Šumperk).
- 3) Vyslechli informaci dr. L. Krušinové (SÚPP Praha) o stavu příprav nového zákona o kulturních památkách.
- 4) Na výzvu archeologické subkomise pro přípravu zákona o kulturních památkách přistoupili k volbě 6 zástupců (3 z českých, 3 z moravskoslezských muzeí) do budoucí komise pro vydávání povolení a oprávnění k archeologickým terénním výzkumům, která má být podle návrhu jmenovaného zákona zřízena při MK ČR.
Protože většina přítomných zaujala po obsáhlé diskusi k samé myšlence cit. povolení a oprávnění negativní stanovisko a moravská část účastníků semináře nenavrhl své kandidáty, nemohla se volba konat. Důvodem tohoto postoje je zejména přesvědčení, že vysokoškolské vzdělání archeologického směru je dostatečnou kvalifikací pro provádění terénních výzkumů, a udílení oprávnění kvalifikovaným archeologům lze považovat za nadbytečnou formalitu.
- 5) Důrazně protestují proti obcházení muzeí jako výslovných institucí památkové péče při vnějších připomínkových řízeních k zásadám památkového zákona, zejména při posledním z nich, což považují ze strany MK ČR za nepochopení funkce muzeí, připojují se k připomínkám, které zaslala Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií ministru kultury ČR dne 29. 4. 1992.
- 6) Žádají českou archeologickou společnost při ČSAV, aby vypracovala podklady pro zřízení Archeologické komory ČR jako oprávněného zástupce zájmů celého oboru a zahájila kroky k jejímu ustavení. Teprve tato komora může být dostatečně reprezentativním orgánem pro udílení povolení k terénnímu výzkumu pro právnické osoby. Existence a funkce komory by měla být zapracována do památkového zákona.
- 7) Žádají Národní muzeum, aby rozeslalo toto usnesení a aktualizovaný seznam archeologů

působících v muzeích a na památkových pracovištích ČR všem těmto archeologům.

- 8) Pověřují oborovou komisi výběrem námětu, místa a termínu konání XXI. semináře muzejních archeologů ČR.

Na hradě Sioně dne 21. května 1991.

Protože plénum dne 20. 5. přes převážný odpor vůči oprávněním schválilo většinou hlasů provedení volby zástupců muzejních archeologů a navrhlo již kandidáty za Čechy, vrátilo se k této otázce při schvalování usnesení 21.5. a provedlo volbu české části. Za zástupce muzeí v Čechách byli zvoleni dr. M. Lutovský (NM), dr. J. Klsák (M. Karlovy Vary) a dr. M. Slabina (NM). Protože dr. Lutovský se v zájmu lepších proporcí zastoupení volby vzdal, zůstal náhradníkem a na jeho místo postoupil další v pořadí - dr. V. Vokolek (M. Hradec Králové). - Volba moravských zástupců byla provedena dodatečně v Brně shromážděním 26.5.1992 s výsledkem: dr. J. Peška (M. Mikulov), dr. V. Dohnal (M. Olomouc) a dr. M. Salaš (MZM), náhradnice dr. A. Prudká (M. Prostějov).

Okresní vlastivědné muzeum v České Lípě uspořádalo ve dnech 26. - 28. května ve Starých Slapech u České Lípy seminář zoologů českých a moravskoslezských muzeí. V jeho úvodu hovořil dr. Žalman z MK ČR o perspektivách muzeí s důrazem na přírodovědná pracoviště a ing. Červený z MŽP ČR o vztahu orgánů ochrany přírody a životního prostředí k přírodovědným pracovištím v muzeích. Následovala odborná problematika na téma ochrany živočichů v návaznosti na podpis "CITES", síťového mapování výskytu obojživelníků a plazů v České republice, druhového zařazení ve skupině vodních skokanů, výzkumu netopýřů a vrápenců a informace o programech "LUTRA" a "LAMPETRA". Druhý den byl vyhrazen terénním exkurzím na Českolipsku a závěrečný den jednání byl věnován otázkám využití výpočetní techniky v zoologických oborech, spojený s praktickými ukázkami a nabídkou programů. Pořádající muzeum vydalo ze semináře sborník příspěvků.

Ve dnech 2. - 4. června se uskutečnil pracovní seminář oborové komise botaniků, který byl pořádán ve spolupráci s Muzeologickým ústavem Slovenského národního múzea v Bratislavě, Jihomoravským muzeem ve Znojmě a Správou národního parku Podyjí. V úvodu byl přednesen referát nepřítomného dr. J. Žalmana z ministerstva kultury na téma "Perspektivy muzeí s důrazem na přírodovědná pracoviště", v němž bylo zdůrazněno specifické postavení přírodovědných pracovišť v muzeích a formy jejich zapojení na výzkumné regionální programy. Poté seznámil předseda AMG dr. Šebek účastníky se strukturou, činností a hlavními úkoly AMG. Dr. M. Vozárová ze Slovenského národního múzea informovala

o postavení přírodovědných pracovišť v muzeích na Slovensku. Zde pracují podle jejich informací krajské botanické komise, které mají zájem o spolupráci s oborovou komisí botaniků AMG. Proto navrhla uspořádat pracovní seminář botaniků muzeí ČSFR v roce 1993 v Levicích. Dr. K. Sutory z Moravského zemského muzea v Brně demonstroval použití výpočetní techniky k evidenci herbářových sbírek a ukládání floristických údajů na botanickém oddělení MZM. Dále byly projednány různé problémy práce botaniků v muzeích jako sjednocení cenových relací při nákupu herbářových sbírek, vzájemné zápůjčky výstav s přírodovědnou tematikou, povolování vstupů a sběrů přírodnin v chráněných územích. Dr. Tlusták z Vlastivědného muzea v Olomouci informoval o novém Indexu herbariorum, který vydává olomoucké muzeum. V následujících dvou dnech se konaly terénní exkurze do lokalit na rakouské straně Podjíví a v okolí. Z jednání komise vzešly následující závěry:

- 1) Uspořádat v roce 1993 pracovní seminář botaniků muzeí ČSFR v Tekovském muzeu v Levicích ve spolupráci s oborovou komisí botaniků AMG a Muzejního informačního centra Slovenského národního múzea
- 2) Doporučit při nákupu herbářů tyto cenové relace: u tuzemských dokladů 5 - 7 Kčs, u zahraničních dokladů 7 - 12 Kčs za 1 herbářovou položku (podle dostupnosti a náročnosti jejich získání, stupně zpracování a s ohledem na doklady od specialistů).
- 3) Vzájemně se informovat o přírodovědných výstavách v muzeích a o možnostech jejich zápůjček a informace poskytovat redakci Věstníků AMG, který je bude zveřejňovat.
- 4) Doporučit ředitelům muzeí, aby umožnili přírodovědným dokumentátorům a botanickým preparátorům účast na seminářích komise botaniků AMG.
- 5) Řešit povolení ke vstupům na chráněné území za účelem sběru a výzkumu individuálně žádostí muzea příslušnému úřadu - zřizovateli chráněného území (MŽP ČR, Správa CHKO nebo NP, referát ŽP OÚ).

Rovněž ve spolupráci s Jihomoravským muzeem ve Znojmě uspořádala ve dnech své zasedání oborová komise geologů AMG. Obsah jednání zveřejníme v příštím čísle, stejně jako oborová komise restaurátorů, konzervátorů a preparátorů, která se sešla ve dnech 23. - 24. června v Severočeském muzeu v Liberci.

Oblastní konference o dokumentaci muzeí a kulturního dědictví, kterou pořádalo na počátku května Informační centrum rumunského ministerstva kultury, se zúčastnil mgr. Lenhart z Moravského zemského muzea v Brně. V příštím čísle přineseme zajímavou zprávu o jeho cestě.

Jak vracet majetek církvi a řádům

V posledních dnech se stále množí žádosti zástupců nejrůznějších konfesí a řádů o navrácení předmětů z objektů klášterů či jiných objektů. Pokud se jedná o předměty z objektů, citovaných v přílohách zákonů č. 298/90 Sb. a 338/91 Sb., postupujeme ve smyslu výše uvedených norem s tím, že akt vydání předmětů (tedy zcizení) musí být předem odsouhlasen zřizovatelem a ministerstvem kultury ČR, jak nám to ukládá zákon o muzeích a galeriích 54/59 Sb.

Složitější situace však nastává v případech, kdy je navrácení požadováno s tím, že majetek byl předán tzv. uschovací smlouvou, a že se tedy nejedná o restituci. V muzeích se však již řadu let pojmu depozita nepoužívá a předměty, které byly kdysi na základě protokolů, smluv a dalších dokumentů smluvními subjekty či obcemi předány, byly řádně zapsány, zaevidovány a staly se součástí státního majetku. Můžeme sice soudit, že validita právních aktů, kterými stát tyto předměty nabyl, je pochybená, náprava těchto křivd však musí mít právně přijatelnou podobu! Není tedy možné vydávat předměty jen na základě dohody příslušného muzea či galerie s řádem nebo církví.

Vzhledem k povinné instanci souhlasu ministerstva kultury ČR ke změně majitele sbírkových předmětů doporučuji postupovat tyto žádosti s vyjádřením muzea odboru památkové péče, muzeí a galerií MK ČR, které, se touto problematikou v současně době intenzivně zabývá.

PhDr. Petr Šulcř

Pracovní setkání exekutivy AMG s ředitelem odboru PPMG MK ČR

Jak jsme již informovali na jiném místě došlo dne 4. května k setkání členů exekutivy AMG s ředitelem odboru památkové péče, muzeí a galerií ministerstva kultury ČR dr. V. Razímem. Na programu jednání byly otázky spojené se zřízením profesionálního pracoviště AMG a příprava programu setkání pracovníků odboru s muzejní veřejností, svolávané ministerstvem u příležitosti Mezinárodního dne muzeí.

V úvodu setkání nastínil předseda AMG dr. Šebek představu AMG o hlavních úkolech a podobě profesionálního pracoviště, obsažené v písemném materiálu, který byl při této příležitosti řediteli odboru předán. Podle něj by Asociace hradila provozní náklady pracoviště a u ministerstva by nárokovala mzdový fond pro 4 - 5 pracovníků.

Dr. Šebek současně zdůraznil, že toto pracoviště by nemělo pokračovat v činnosti bývalého ÚMK, který se neosvědčil.

Dr. Žalman označil předložený materiál za vstupní informaci, kterou je nutno konkretizovat ve smyslu předpokládaných činností a profesního zaměření pracovníků. Na rozdíl od bývalého ÚMK, který byl orgánem Národního muzea, by nyní mělo jít o zařízení odborné veřejnosti, která by sama měla určovat jeho podobu a náplň činnosti. Proto je nutno zpracovat jeho projekt tak, aby bylo zřejmé, že vzniká nové pracoviště, než byl ÚMK a proč tomu tak je.

Dr. Razím zdůraznil, že jde o pracoviště, které by skýtalo záruku převzetí tvorby koncepce oboru a odpovědnost za její realizaci vůči státní správě, jejíž úloha se bude v tomto směru postupně utlumovat. Proto se jako reprezentant oboru musí stát státní správě partnerem a přesvědčovat ji o potřebách muzejnictví, včetně jejich financování a důsledně je prosazovat. Podle dr. Šebka je tvorba takové koncepce a vybudování naznačené pozice otázkou postupného růstu tohoto pracoviště, které při tom musí vycházet z informační základny, již v současné době obor citelně postrádá. S tímto názorem se ztotožnila i dr. Vondrušková s tím, že pro AMG jde o důležitý impuls, aby se v budoucnu podílela na tvorbě koncepcí oboru.

Dr. Zahradník navrhl, že exekutiva AMG vypracuje projekt činnosti profesionálního pracoviště, předloží jej ke schválení muzejní veřejnosti tak, aby se mohlo po souhlasu ministerstva kultury na podzim započít s jeho budováním.

V další části jednání seznámil dr. Žalman exekutivu AMG s obsahem svého vystoupení na setkání s muzejními pracovníky, které by mělo zhodnotit rok práce odboru památkové péče,

muzeí a galerií MK ČR. V souvislosti s tím se rozproudila široká výměna názorů na problematiku legislativy vztahující se k oboru. Zejména bylo ze strany exekutivy poukazováno na nepříznivý stav; pramenící z malé nebo vůbec žádné informovanosti muzejní veřejnosti o připravovaných zákonech. Za příklad posloužil zákon o památkové péči, který je ve vztahu k muzejnictví značně kontraverzní, zvláště v oboru archeologie. V návaznosti na tento zákon se hovořilo o postavení muzeí ve srovnání s památkovými ústavy, jejichž institucionalizace na rozdíl od muzeí komplikuje vzájemnou spolupráci. Symbióza obou by podle názoru muzejníků byla nanejvýš žádoucí.

Dále byl připomenut zákon o ochraně předmětů kulturní hodnoty a jiné problematické normy.

Setkání muzejních pracovníků k Mezinárodnímu dni muzeí.

U příležitosti Mezinárodního dne muzeí uspořádal odbor památkové péče, muzeí a galerií ministerstva kultury ČR setkání zástupců muzeí a galerií a Rady státních galerií. Konalo se dne 12. května v kinosále Národního technického muzea v Praze.

Po úvodním slovu ředitele odboru dr. V. Rázima vystoupil s hlavním referátem pracovník zmíněného odboru dr. Jiří Žalman. Publikujeme jej v plném znění.

Jestli českému muzejnictví skutečně něco chybí, pak je to schopnost vyznat se samo v sobě. Stává se pak, že snaha pochopit nové podmínky, naráží na handicap nepochopení samotné podstaty problému, a je tedy odsouzena k nezdaru. To proto, že základní pojmy a vztahy byly dlouho buď vykládány falešně a zkresleně, anebo nebyly vykládány vůbec. Dlouhá léta nebyly kladeny určité otázky a všichni se tvářili, že je netřeba klást, protože odpověď je nablízku, a když je přece jen někdo položil, spíše než odpovědi se mohl dočkat nařčení z nekvalifikovanosti - nebo provokátérství. A tak se stalo, že mnohým věcem nerozumíme a na mnohé neumíme správně odpovědět. Jenže kdysi nepatřičné otázky se najednou ozývají stále častěji a správná odpověď může být rozhodující pro další osud muzejnictví. To když jde o otázku:

K čemu jsou vlastně muzea?

Klasická "nepatřičná" otázka, kterou si donedávna nikdo neodvážil položit. To aby nevypadal jako nekulturní nedouk nebo provokatér. Kdo se ale taky měl ptát? Důvod neměli ti, kdo odpověď buď znali nebo se domnívali, že ji znají. Důvod neměli ani ti, kdo odpověď neznali a věděli, že ji neznají. Jednak proto, aby se snad zbytečně nepřiznali k neznalosti něčeho tak "banálního", jednak proto, že jakákoliv odpověď by na ně osobně neměla žádný dopad. Dnes je situace jiná. Ptají se ti, z jejichž daní se platí příspěvky na činnost muzeí, ptají se ti, kteří uvažují o financování muzejní výstavy, ptají se poslanci, když mají rozhodovat o rozdělení prostředků státního rozpočtu. Ptají se i ti, kdo jako děti školou povinné probíhali povinně muzejními expozicemi v městech rodných i o výletech navštěvovaných a měli pocit, že jsou stále v jediném muzeu a v jediné expozici. Ptá se kdekdo a nezbyvá než odpovědět.

K čemu tedy ta muzea vlastně jsou?

Dávno před tím než lidi zajímalo cokoli o muzeu, snažili se najít odpověď na otázku vpravdě věčnou - kdo jsme, odkud přicházíme a kam směřujeme. V tomto hledání lze rozlišit dva základní přístupy. Vztahování se k Bohu a vztahování se ke světu. Oba se, samozřejmě, prolínají, nicméně ten první

je charakteristický zejména pro společnost ve středověku, ten druhý se zrodil kdesi v renesanci. A právě v uplatňování toho přístupu vztahování se ke světu, ke skutečnosti, se zrodila i jedna jeho forma, spočívající ve vyjímání určitých předmětů z té skutečnosti a jejich ukládání na místech k tomu určených. Začalo to známými kabinetů kuriozit, pokračovalo pořizováním sbírek panovnických domů až po zřizování sbírek veřejných. Nadto ale se tento zvláštní způsob vztahování se ke skutečnosti projevoval a projevuje i jakousi formou individuální. Prakticky každý uchovává vybrané věci z důvodů snadno formulovatelných i z důvodů takřka nepochopitelných a tedy nesdělitelných. Všichni vstupujeme do vztahu ke skutečnosti, který lze označit jako vztah muzejní. Samotná muzea jsou pouze institucionalizovanou formou tohoto vztahu, resp. potřeby do tohoto vztahu vstupovat. Proto muzea vznikla, proto už téměř dvě století ve své nynější podobě na našem území existují. Podstatou toho muzejního vztahu je snad touha pomocí věcí porozumět světu, jejich uchováváním zastavit alespoň na čas pomíjivost světa - jevů i vztahů, kterým jsem nestačili porozumět, u nichž jsme se nestačili zastavit a jejichž význam pro náš současný i budoucí život si - tu nejasně a spíše intuitivně, tu zcela racionálně - uvědomujeme. Pravým důvodem existence muzeí je tedy objektivní potřeba vstupovat do muzejního vztahu ke skutečnosti. Potřeba stejně přirozená, jako kterákoliv jiná lidská potřeba. A pozor - potřeba, jejíž nerespektování by přineslo stejně negativní důsledky na zdraví společnosti, jako nerespektování např. potřeby lidí žít v přirozeném světě, t.j. v souladu s přírodou. Dlouhá desetiletí se ale takto na muzeum nepohlíželo. Mluvilo se o nich jako o něčem, co "je někým dáno" (státem, společností) jako nástroj "kultivace lidu" (pro zvýšení kulturnosti, vzdělanosti, pro aktivní odpočinek atp.). Na tom "někom" pak spočívala veškerá odpovědnost za existenci a činnost muzeí a měl, samozřejmě, také právo rozhodovat o tom, jaká ta činnost bude.

Dnes už muzejnictví dospělo. Už není ten, kdo chce rozhodovat o činnosti, už tedy není ani ten, kdo nese odpovědnost a má povinnost platit. Je muzejnictví, jako nástroj k uspokojování přirozené lidské potřeby. Mít a financovat muzea, to není luxus, to není dar, to není věc dobré nebo špatné vůle. To je výraz běžného, přirozeného života společnosti, odpověď na jednu z jejích potřeb, vyvolanou jen a jen příčinami historickými, sociologickými a psychologickými. Potřeba muzealizovat skutečnost nepostihuje jen věci, ukládané v domácnostech, na chalupách, v soukromých sbírkách a v muzeích, ale postihuje i všechny ty věci, jimž říkáme památky.

Nepřeceňujme svoji důležitost, nestrašme okolí "nedozírnými hodnotami", nevnučujme si

pozornost ničím jiným než profesionální službou pro veřejnost. Protože nebude-li veřejnost mít o naše služby zájem...?

Neméně častou otázkou, kterou nelze pominout, je: Co je muzeum? Tato otázka byla a je kladena zpravidla proto, že veřejnosti se často zdá činnost muzeí buď příliš jednotvárná (to když soudí podle většiny donedávna přístupných expozic) nebo naopak příliš různorodá (to když zjistí, že vedle vystavování sbírek, muzea provádějí třeba i vědeckou činnost, zájmovou činnost pro děti a kdo ví, co ještě). Definice pojmu "muzeum" lze najít hned několik, ale začněme trochu jinak. Řekli jsme si už, že muzeum je institucionalizovanou formou uspokojování potřeby lidí vstupovat do onoho muzejního vztahu ke světu. Do muzea se tedy dostávají určité autentické doklady skutečnosti, stávají se z nich sbírkové předměty a ty jsou v muzeu dlouhodobě uchovávány a jde-li o muzeum veřejné, pak také zveřejňovány. Lze tedy říci, že muzeum je institucí, zřízenou k tvorbě, odborné správě a zveřejňování svých sbírek. Tato definice však není ještě úplná, chybí v ní něco velmi podstatného.

Jestliže jsme řekli, že smyslem vstupování do muzejního vztahu ke skutečnosti je potřeba (a touha) pochopit svět a naše místo v něm, řekli jsme také, že podstatou toho vztahu je vyjímání určitých věcí z jejich prostřední a ukládání např. v muzeu. To "odnášení" je nutné jen proto, aby věci byly zachráněny, muzealizovat lze, samozřejmě, i bez něj, jak se to děje v památkové péči. Fond muzealizovaných věcí má tedy dva základní soubory - soubor věcí "in situ" (nemovité památky) soubor věcí "in fondo" (movité památky a další věci - sbírkové předměty). Problém je ale v tom, že muzealizovat lze prakticky každou věc. O tom, co muzealizováno skutečně bude, musí někdo rozhodnout - a to je ta další podstatná činnost muzea, rozhodovat, která věc bude v muzeu uložena. Chceme-li tedy "muzeum" vymezit pomocí základních činností, které jsou v něm vykonávány, máme nyní definici úplnou. Muzeum je institucí, která je zřízena pro odborné posuzování autentických dokladů skutečnosti (chcete-li pro posuzování jejich muzeality), tvorbu, odbornou správu a zveřejňování sbírek. Když ztratí tuto svou tvář, svou podstatu, přestane uspokojovat onu lidskou potřebu a bude zbytečné. Nabízí se ovšem hned další otázka:

Co je sbírkový předmět a co je muzejní sbírka?

Až donedávna to byla interní záležitost muzejníků a vysvětlovat tyto pojmy veřejnosti nebylo nutné. I tady se však situace změnila. Kromě občanských zlodějů a nemnoha obchodních organizací, se o předměty označované v muzeích jako "sbírkové" nikdo nezajímal. Dnes nejen, že prudce vzrostl počet těch zlodějů, ale především vzrostl počet obchodníků s takovými předměty,

mluví se o tržních cenách a vzrostl tudíž i zájem veřejnosti. Lidé se ptají, proč to či ono je či není "sbírkový předmět", kdo to určuje a podle čeho, dožadují se nějakých "objektivních" kritérií, podle nichž by bylo "dáno, co patří a co nepatří do muzea". Dikce těchto otázek je - mimo jiné - ozvěnou minulých desetiletí, kdy v povědomí veřejnosti "někdo" muzea řídil a jistě také stanovil, co patří a co nepatří do muzejních sbírek. Překvapivě málo lidí je spokojeno s odpovědí, že "objektivní" kritéria se přes určité snahy nepodařilo stanovit a neexistují. Že tvorba muzejních sbírek je do značné míry záležitostí subjektivní, do níž jistou objektivitu přináší pouze věda, znalost přírody a společnosti, znalost historie a pod. Přesto tomu tak je. Ta muzealizace určitých věcí zůstává záležitostí kurátorů jednotlivých sbírek, jejich znalostí oboru, jejich přístupu ke skutečnosti i sbírce samotné, a také záležitostí tradice, zvyklostí i nových trendů, do nichž se promítají zájmy těch, kdo sbírkotvornou činnost financují. Sbírkovými předměty se tak stávají ty autentické doklady skutečnosti, jimž je na základě odborného posouzení přiznána schopnost vypovídat o skutečnosti. O jevech, událostech a vztazích, jejichž další poznávání může být nějak důležité.

Muzejní sbírkou je pak soubor takových sbírkových předmětů, systematicky a koncepčně uspořádaný tak, aby se vypovídací schopnost jednotlivých předmětů doplňovala. Součástí sbírky mohou pak být i takové předměty, jejichž význam jako soliterů by byl nevelký, ale jako součást sbírky jsou nenahraditelné. Rozhodnout o tom, zda konkrétní autentický doklad skutečnosti patří či nepatří do sbírky muzea, může tedy jen ten, kdo rozhoduje se znalostí věci, t.j. skutečnosti, z níž má být předmět vyjmut, předmětu samotného a předmětů obdobných a se znalostí sbírky, do níž má být předmět zařazen. Předmět pro jedno muzeum takřka bezcenný, může být předmětem klíčovým pro sbírku jiného muzea. Sbírkovým předmětem může být tedy stejně zlatý šperk jako vzorek bahna ze dna jihočeského rybníku, obsahující schránky mikroskopických živočichů. Kurátoři muzejních sbírek aktivně tvoří významnou část kulturního bohatství a činí to už téměř 200 let! Jde jen o to, aby tato tvorba neměla charakter "jednosměrné ulice", aby tvorbou nebylo myšleno pouhé nabývání sbírek, ale také výměna sbírkových předmětů a jejich pozbyvání. Tím se dostáváme k další, v minulosti i současnosti frekventované otázce:

Patří do muzea vědecká činnost?

Tuto otázku kladli a kladou především ti, kdo muzea financují. Občas se jim zdá, že je muzejní práce příliš živelná, že postrádá vědecké zakotvení, že vědy je v muzeích málo, ale mnohem, mnohem častěji namítají, že vědecké práce je

v muzeích příliš mnoho, ačkoliv jsou zde jiné, na vědu specializované instituce a věda v muzeu je tedy nákladným luxusem. Odpovědi přicházejí jednak z úst zastánců vědy nebo z úst jejích odpůrců a jsou tedy různé.

My jsem si ale už řekli, že tvořit kvalitní sbírku je možné pouze se znalostí věci. Nelze provádět kvalitní a odpovědný výběr autentických dokladů skutečnosti, chybí-li znalosti o prostředí, z něhož jsou předměty vyjímány. Získat takové znalosti je možné pouze vědeckým výzkumem toho prostředí. Jinak by se muzejní sbírky staly skladišti náhodných sběrů, darů a nákupů. Uvedli jsme také, že muzealizace vybraných dokladů skutečnosti se děje proto, aby mohla být tato skutečnost dále poznávána. Sbírkové předměty jsou - mimo jiné - jedním ze tří známých pomocných médií naší paměti (papír, autentické doklady a vypovídací schopnosti a elektronická média). Medií bez nichž už vlastně zdravý život společnosti není možný. Údaje, uložené na tomto zvláštním médiu je třeba snímat, dešifrovat a vytvářet z nich informace o skutečnosti. A to je možné pouze vědeckým zkoumáním sbírkových předmětů. Sečteno a podtrženo - vědecký výzkum prostředí, z něhož jsou získávány nové sbírkové předměty a vědecký výzkum těchto předmětů a vytváření informací z údajů, které sbírkové předměty obsahují, jsou činnosti, bez nichž si moderní muzejní práci nelze představit. Odpověď na otázku, zda věda patří do muzea je tedy jednoznačná. Patří, slouží-li k zabezpečení tvorby sbírek a jejich zveřejňování. A slouží-li také k dlouhodobé fixaci oněch údajů o skutečnosti zabezpečením hmotné podstaty a vzhledu získaných sbírkových předmětů a k jejich dlouhodobému uchovávání. Diskutovat lze pouze o takové vědecké činnosti, která s tvorbou sbírek, jejich zveřejňováním a uchováváním nemá nic společného. Pak jde o jakési nadstavbové programy muzeí a jejich účelnost by měla být podrobena revizi. V souvislosti s vědou bývá diskutována i otázka:

Potřebují muzea muzeologii?

Muzeologie má své nadšené přívržence (těch není u nás mnoho) a své urputné odpůrce, ale nejvíce je těch, kteří proti muzeologii nic nemají, ale nepokládají ji za hodnou přílišné pozornosti. Dlužno však hned z počátku uvést, že mezi přívrženci muzeologie se vyskytují, mezi jejími odpůrci zcela převládají a mezi těmi ostatními je dost těch, kteří o muzeologii nevědí téměř, nebo zcela nic. A to i přesto, že dvě významné - s mírnou nadsázkou školy - Neústupného v Praze a Stránského v Brně výrazně obohatily muzeologické poznání v minulých desetiletích a dostalo se jim i jistého mezinárodního ocenění. Jestliže jsme ale řekli, že existence muzeí je opodstatněná přirozenou potřebou vstupovat do muzejního vztahu ke

skutečnosti, muzealizovat vybrané doklady skutečnosti, lze z toho vyvodit, že muzejnictví je specifickým oborem lidské činnosti, umožňující tuto potřebu na určité profesionální úrovni realizovat. Má-li jít o obor svébytný, nsnadno manipulovatelný a má-li ta úroveň realizace muzejního vztahu ke skutečnosti být skutečně profesionální, měl by mít tento obor svoji teorii. Není možné se domnívat, že dokážeme realizovat něco, aniž rozvíjíme znalosti o podstatě problému. Častou námitkou bývá, že úlohu této teorie zastanou jednotlivé vědní disciplíny, že dostatečnou praktickou i teoretickou kvalifikací kurátora sbírky je např. kvalifikace botanika nebo etnografa. Pokud bychom souhlasili s tím, že úkolem tvorby muzejní sbírky je vytvoření souboru předmětů jako pramenů té či oné vědy, byla by snad námitka na místě. Ono tomu však tak není. Kritéria pro muzealizaci by měla být širší než ta, která poskytne floristika nebo ekologie či prehistorie. A my - bez teorie, tedy muzeologie - do určitých věcí prostě nemůžeme dohlédnout. Obávám se proto, že stav, kdy prakticky nemáme ani jediné pracoviště, zabývající se muzeologií, a to, že muzeologie u nás ještě existuje je zásluhou několika jednotlivců, by nás měl více znepokojovat než cokoliv jiného. Bez teorie jsme slepí. Bohužel, nezdá se, že by nám to příliš vadilo, prakticismus povyšujeme na racionalitu. On jí ale není!

Jaký má být muzejní zákon?

Kolem této otázky proběhla v uplynulých měsících jedna z nejpozoruhodnějších diskusí, jakou kdy muzejnictví u nás zažilo. Zazněly v ní názory, že muzejní zákon není vůbec zapotřebí, a také v řadě států neexistuje. Ty byly v menšině, zcela převládly názory, že muzejní zákon je nutný, a to co nejpřísnější. Diskutující většinou také horovali pro zachování rozhodující úlohy státu, pro jasně stanovené povinnosti zřizovatelů muzeí, pro zakotvení povinnosti starat se o muzejní sbírky děj se co děj. Postupně se však prosazovaly názory poněkud rozumnější. Zákon je norma a každá norma může působit jak pozitivně, tak i negativně a dokonce i směšně. Jsou věci normovatelné, jsou věci nenormovatelné a jsou věci sice normovatelné, ale není o co stát. Má-li mít norma potřebnou autoritu, je třeba dbát na to, aby ze všeho, co upravuje, také cosi konkrétního vyplývalo, bude-li povinnost porušena. A především - je možné muzejní činnost někomu uložit jako povinnost? Jestliže ne, pak zdůrazňováním povinností zřizovatelů muzeí je možné vyvolat nežádoucí efekt. Zřizovatelé začnou muzea rušit!

Cesta vede jinudy. Je-li muzeum institucí, která pomáhá uspokojovat přirozenou potřebu lidí vstupovat do muzejního vztahu ke skutečnosti, mě-li by být ti, kdo se rozhodnou takovou "bohulibou" institucí ve veřejném zájmu zřídít a provozovat,

nějak zvýhodnění a nikoliv pouze zatížení zvláštními povinnostmi, vystavení sankcím za jejich neplnění. Co by motivovalo tyto zvláštní filantropy ke zřízení a provozování muzea? Proto je připravován zákon o činnostech - tvorbě, odborné správě a zveřejňování sbírek ve veřejných muzeích a galeriích. Veřejným muzeem je každé muzeum, zřízené orgánem státní správy nebo místní samosprávy a každé jiné muzeum, ať je zřízené kýmkoliv, které bude - podle daných kritérií - jako veřejné registrováno MK ČR. Tato muzea budou povinna se řídit uvedeným zákonem, ale budou zvýhodněna, především daňovými úlevami. Mezi všemi otázkami je však dnes nejvíce slyšet otázku:

Jak budou muzea financována?

Odpověď na tuto otázku závisí na průběhu procesu, který je nazýván konverzí příspěvkových organizací. Jisté je však to, že už se jen těžko najde někdo, kdo bude financovat muzeum proto, že toto muzeum existuje, jak tomu bylo dosud. Muzea už nebudou dostávat příspěvky na "provoz", ale výhradně na "činnost".

Vycházet je třeba z toho, že zcela jasně prioritní činností muzea je tvorba a odborná správa sbírek. Tato činnost totiž nesnese odkladu. Není-li sbírka tvořena, pak jednak ztrácí na své vypovídací schopnosti, na své kvalitě a jednak v terénu nenávratně unikají autentické doklady skutečnosti, schopné sbírku zkvalitnit. Není-li sbírka odborně spravována, dříve či později dojde k jejímu znehodnocení ať už ohrožením fyzického stavu a vzhledu předmětů nebo v důsledku ztrát sbírkových předmětů, ztrát průvodní dokumentace, špatné nebo neexistující evidence. Důležitost tvorby a odborné správy sbírek je i v tom, že právě pro zajištění této činnosti je účelné zřídit instituci zvanou muzeum. Tvorbu a odbornou správu sbírek, pokud tyto sbírky překročí určitý počet sbírkových předmětů, už nelze zajistit bez takové instituce. Proto je logické, že finanční prostředky vynakládané na muzeum, musí být především vynakládané na tvorbu a odbornou správu sbírek. Teprve na druhém místě ve výčtu priorit je zveřejňování sbírek. Nikoliv proto, že by význam zveřejňování sbírek byl podceňován, ale prostě proto, že zde nehrozí ono nebezpečí odkladu. Určitá přestávka v prezentační činnosti muzea je sice nepříjemná, ale není-li příliš dlouhá, nedochází k nenapravitelným škodám. Z hlediska financování je proto prioritou tvorby a odborné správy sbírek třeba přiznat. Příspěvek na činnost je proto především příspěvkem na tvorbu a odbornou správu sbírek a teprve potom na zveřejňování sbírek a na další, tzv. nadstavbové programy, pokud tyto programy projdou určitým výběrem.

Úplné financování muzejní činnosti bude možné pouze z více zdrojů. Prostředky z tzv. alternativních zdrojů (např. sponzorská činnost)

se muzea musí ucházet právě předkládáním atraktivních programů, zaměřených na veřejnost. Některá muzea už s tím mají určité zkušenosti. Nejdůležitější však je pochopit zcela novou situaci. Novou v tom, že o příspěvek z jakéhokoliv zdroje je třeba se ucházet. Muzea musí stále znovu dokazovat, že skutečně jsou na dobré odborné úrovni realizovat onen muzejní vztah ke skutečnosti, vyhodnocovat údaje ze sbírek a vytvářet z nich informace o skutečnosti a tyto informace poskytovat odborné i laické veřejnosti, státní správě i místní samosprávě.

V současné době - poprvé od roku 1989 - se setkáváme s akutním nedostatkem finančních prostředků. Všechno, co postihlo muzea od roku 1990 - zvýšení nájemného, zvýšení cen, především energií - ještě tento nedostatek násobí. Ten akutní nedostatek není dán tím, že objem prostředků na muzejnictví by byl snížen - i když to se také stalo, zejména pokud jde o investice - ale tím, že předpokládané prostředky ve státním rozpočtu prostě nejsou. Není to tedy stav, který by byl zavinen v procesu rozdělování, peníze chybí u samotného zdroje. Na tuto situaci je možné reagovat jediným způsobem - přehodnocením koncepce každého jednoho muzea na základě toho principu, o kterém jsem se už zmínil. To jest - zajistit podstatu muzejní činnosti, tvorbu a odbornou správu a vše ostatní dělat jen potud, pokud na to máme. V minulých měsících jsme měli možnost si uvědomit, jak neefektivně bylo v minulosti nakládáno s penězi. Dokončovaly se dvě rozsáhlé a nesmírně nákladné expozice - v Brně a v Uherském Brodě. Byly rozpracované v minulých letech, bylo nutné je dokončit a vůbec nechci říci, že jde o expozice špatné. Naopak, je to zřejmě to nejlepší, co je u nás k vidění. Zatímco ale v době, kdy byly projektovány, "na penězích nezáleželo", v době, kdy byly dokončeny jsou peníze rozhodující. A stojíme před problémem nesmírně finančně náročného provozu těchto expozic, a přitom jejich návštěvnost - alespoň v případě Brna už určité poznatky máme - není taková, jaká byla očekávána. Ukazuje se, že vzniklo něco, co je "nad poměry, co bude trvale zatěžovat rozpočty. Nějak se s tím vypořádáme, ale mělo by to být mementem do budoucnosti, že toto není cesta. Neúměrná režie sebekrásnější expozice odčerpává prostředky na tu podstatu muzejní práce. Je to totéž, jako kdybychom si k nedělní tabuli dopřávali bohatou květinovou výzdobu. Bylo by to krásné, ale asi by ta tabule o to musela být chudší. Ledaže bychom našli způsob, jak tu výzdobu v tom nejlepší slova smyslu prodat. Úspěšný bude v budoucnu ten, kdo dokáže i za méně peněz zajistit úměrný efekt. Předpokládá to investovat do optimálních nápadů a nikoliv do napravování "nenápadů". Pojd' me nyní k otázce:

Jaká je nebo má být funkce ministerstva v oblasti muzejnictví?

Názory se různí, ale převládají stále zcela ty, které vidí v ministerstvu všemocnou instituci, která by navíc měla být dnes "osvícená", t.j. rozhodovat a určovat běh věcí tak, aby všichni byli spokojeni. Zapomíná se na to, že jednak ta osvícenost nepřichází s úřadem a jednak procházíme procesem deetatizace a funkce státu - a tedy i ministerstva - má čím dál tím menší význam. Ministerstvo nemůže a ani nechce být ničím jiným, než dobře fungujícím úřadem, zajišťujícím to, co muzejnictví potřebuje. Nemůže a nechce tvořit koncepce, nemůže a nechce tvořit prognózy, nemůže a nechce rozhodovat víc, než je nezbytné. Problém je v tom, že zatím není nikdo, kdo by toto vše dělal. Není nikdo, kdy by úřadu dával konkrétní podněty pro jeho práci. Konkrétní případ - určitě nejpálčivějším problémem je dnes problém nežádoucí přeměny regionálních (okresních) muzeí v souvislosti s jejich možným přechodem do správy obcí. Všichni - my na ministerstvu i vy v muzeích - si tento problém uvědomujeme. Zatím jsme ale nedostali ani jeden skutečně konkrétní podnět, jak by se tato situace měla řešit. Nepočítám-li několik diskusí na toto téma a vyřčené i nevyřčené přání, aby vše zůstalo tak, jak je, i když je jasné, že vzhledem k měnícímu se okolí právě tohle není zřejmě možné. Už před dvěma roky jsme na půdě asociace muzeí hovořili o tom, že musíme co nejdříve zpracovat projekt struktury muzejnictví v nových podmínkách. Víím, že mnozí z vás na něčem takovém pracují a přemýšlejí o tom, ale v ruce nemáme stále nic, co by bylo možné - už z moci úřadu - prosazovat, zveřejnit a hledat pro to podporu a také finance. Je to dáno i tím, že muzejnictví zcela ztratilo určité struktury - někdejší ÚMK, odd. regionálních galerií, kterým by bylo možné zadat zpracování určitých analýz, projektů apod. A zase - ačkoliv jsme několikrát vyvolali diskusi na toto téma, nevzešli z ní žádné konkrétní závěry, NM a NG se od celé věci distancují.

Na místě je pak otázka - S čím má vlastně ten úřad pracovat, co má prosazovat? Už přece neplatí, že ministerský úředník něco vymyslí, dá to připomínkovat, na připomínky vezme nebo také nevezme ohled a připraví směrnici, která dostane číslo jednací a je pro všechny závazná. Postup musí být opačný. Obor sám musí cosi vymyslet, dát to k posouzení úřadu, který to zhodnotí nikoliv z hlediska věcného, ale z hlediska platné legislativy, zájmu státu, ekonomických možností - a pak třeba vydá i tu směrnici. Zatím se velmi často musíme cítit jako osamělí běžci, kteří vyřizují stovky nepodstatných ležster a nikoliv věci rozhodující pro budoucnost oboru. Pokud se toto nevyřeší, nemůže úřad pracovat dobře.

Za zmínku stojí také to, co připomínám při každé příležitosti. V roce 1989 bylo MK ČR zřizovatelem dvou galerií a tří muzeí, na úseku muzeí a galerií tam pracovali 3 - 4 úředníci, v ÚMK, který byl kdykoliv k dispozici zařídít, napsat,

rozeslat, prověřit - nechme stranou jak - cokoliv, pracovalo 17 lidí, v odd. regionálních galerií NG 3-4 pracovníci a v každém krajském muzeu byl metodik. Dnes je v odd. muzeí a galerií stejný počet úředníků, někdejší ÚMK, dnes MISS, je útvarem mnohem méně početným a pro MK ČR nedělá nic, odd. regionálních galerií bylo bez náhrady zrušeno, metodici rovněž - a MK ČR zřizuje 41 muzeí a galerií! Jistě, OPMG má ještě další oddělení - správní a provozně-ekonomické - ale také řadu dalších úkolů, které se dříve na MK ČR nezajímali. Investiční činnost v souvislosti se zaváděním bezpečnostních systémů, řešení restitucí, převodů majetku atd. A opět je na místě povzdechnutí - jak dlouho se mluví o tom, že tato situace je neúnosná a co jsme udělali pro její řešení?! Tím se dostáváme k další otázce:

Co AMG a RSG?

Ano, vznikly nové subjekty - AMG a RSG a nesmím zapomenout ani na Čs. muzeologickou společnost. Je to dobře, tady se zřejmě skutečně něco udělalo pro budoucnost oboru. Především AMG je cítit. Pravidelné konzultace, vydávání Věstníku, snaha informovat odbornou veřejnost, práce na projektu regionálního ústavu, spolupráce na zákonu. A je pravděpodobné, že se činnost AMG bude dále prohlubovat, zvláště když se podaří vytvořit určité nástroje pro její práci. O RSG není, zatím, příliš slyšet, podněty pro naši práci odtud nepřicházejí, v písemnostech i statutu přetrvává určitá "obranářská filozofie", která - podle našeho názoru - trochu svazuje možnosti lepší spolupráce. O ČMS nevíme zhora nic.

Nicméně - v těchto sdruženích je skutečně perspektiva muzejnictví! Jenže musí být daleko víc vidět na veřejnosti. Možná, že Mezinárodní den muzeí je právě tou příležitostí, ke které měla být uspořádána tisková konference, pomocí níž by byla veřejnost informovaná o problémech muzeí a galerií. Kdysi jsme si řekli, že z muzejnictví musíme udělat "věc veřejnou", ale právě toto se nám, zatím, nepodařilo. Pokračujeme stále v diskusích zaměřených do vlastních řad, ale nemluvíme k těm, pro které tu jsme a kteří nám také mohou v lecčems pomoci. AMG a RSG by měly mít také výrazný podíl na hledání odpovědi na otázku:

Která muzea zůstanou muzei státními?

Je to určitě jedna z klíčových otázek. Už jsem řekl, že jsme v procesu deetatizace. Je zcela mimo diskusi, že naprostá většina z 323 muzeí, galerií a památníků bude zřizována obcemi a dalšími, jinými než státními subjekty. Příčinou není ale jen deetatizační tendence, ale především to, že naprostá většina sbírek těch 323 muzeí, galerií a památníků má svůj základ ve sbírkách obecních, spolkových, soukromých. Vznikly jako zcela konkrétní výraz toho muzejního vztahu ke

skutečnosti v obcích, městech. Ačkoliv byly později postátněny, jejich existence doslova stojí a padá s místním zájmem a je tedy jen správné, budou-li na tomto principu pracovat. Menší část muzeí a galerií však spravuje sbírky, které svým významem přesahují rámec obcí a měst a měly by proto zůstat sbírkami státními a stát by měl být garantem toho, že zůstanou trvale také součástí kulturního bohatství evropského a světového. Tak, jak tomu je i v jiných státech s vyspělým muzejnictvím. Předpokládáme, že instituce státního muzea (případně muzea zemského) bude zakotvena v novém zákoně, a to velmi konkrétně. Hovoříme o tom už velmi dlouho, ale stále nemáme nic konkrétního v ruce. Přitom je zřejmé, že se nevyhneme stanovení určitých kritérií, která by umožnila rozhodnout, která muzea a galerií mají onen evropský význam a tudíž by měla být jejich činnost garantována státem (nebo zeměmi). Nikomu se nechce toto rozhodnutí učinit, protože se v současné době zdá, že "být spravován státem je nejjistější perspektiva". Je to však mínění ošidné. Odráží opravdu jen ryze současnou situaci, už zanedlouho nemusí platit. Snaha "zachránit" co nejvíc muzeí tím, že zůstanou připoutána ke státnímu rozpočtu, perspektivní není. Měli bychom rozhodovat jen a jen z důvodů věcných. Posuzovat, jakou sbírku muzeum spravuje, na jakém principu vzniklo, jakou činnost je schopno vykonávat, t.j. co je schopno dokumentovat, jaké informace poskytovat atp. Nebudu zastírat - při vědomí, že se vystavíme bouři kritiky - že máme připravený seznam asi 80-ti muzeí a galerií - národních, specializovaných a regionálních - o nichž se domníváme, že by měly - a také mohly - být spravovány státem (nebo zeměmi a státem). V těchto vytipovaných muzeích a galeriích je uchováváno asi 66% všech sbírkových předmětů, které jsou dnes uloženy v 323 muzeích a galeriích v České republice. Jsou to muzea schopná plnit další důležité funkce - dokumentační, vědeckovýzkumné, funkce při péči o památky a o přírodu. Tento seznam - samozřejmě - zveřejníme, poskytneme AMG a RSG k posouzení a dopracování. Dohodneme-li se na jeho konečné podobě co nejdříve, budeme moci přikročit k práci na přípravě systému zřizování a managementu této sítě státních muzeí a galerií. Je možné i uvažovat o zákonné úpravě této sítě, zásada nového zákona v tomto smyslu je rovněž připravena. Všechno to ovšem spěchá. Především proto, že hrozí nebezpečí z prodlení v případě těch muzeí, zařazených do seznamu, která jsou dosud zřizována okresními úřady. V připravovaném seznamu je těchto okresních muzeí asi 40. Zůstane-li zachována možnost, aby okresní úřady i po 1. 1. 1993 zřizovaly muzea a galerie, nemělo by být žádnému OÚ v tom bráněno. Muzea uvedená v seznamu by však měla zůstat státními "ze zákona" nebo např. na základě vládního usnesení. Je to pokus, jak prosadit určitou síť státních muzeí

a přitom většinu muzeí vrátit obcím. Je nutné ale rychle rozhodnout, zda tento pokus zrealizujeme a celý projekt rychle dopracovat, předložit společně s návrhem zákona. Pak bychom také měli jasná kritéria, podle kterých by MK ČR schvalovalo žádosti podle § 6 zákona o majetku obcí o převodu sbírek obcím. Muzea zařazená do sítě státních muzeí a galerií by také vydávala odborné posudky pro vývoz předmětů kulturní hodnoty do zahraničí.

Co říci na závěr?

Pokusil jsem se shrnout to podstatné, co se dnes děje v muzejnictví. Snad se do toho promítla vaše práce i roční práce OPMG MK ČR. Snad se do mých slov promítlo všechno to, co nás znepokojuje, kde jsme nejistí, v čem nevíme ještě přesně, jak věci řešit. Dovolím si ale na závěr trochu optimismu. Snažíme se, a snad jste to i poznali, aby muzea a galerie měly co nejvíc samostatnosti. Respektujeme samostatné rozhodování ředitelů, respektujeme vaši odbornost, prestiž nově vzniklých reprezentantů oboru - AMG a RSG. Přes kritická slova, která jsem uvedl, se podařilo v loňském roce otevřít mimořádné expozice v Brně, Uherském Brodě, v Terezíně, zajímavé výstavy v Brně, Hradci Králové, Pardubicích, Teplicích, Opavě, Českých Budějovicích, v Národním muzeu, Národním technickém muzeu, Liberci atd. Některá muzea a galerie obdržela účelové dotace na zabezpečovací systémy a doufáme, že v tomto směru budeme pokračovat i letos. Podařila se i jiná věc, zrušili jsme neperspektivní Muzeum revolučních bojů v Ostravě. Rozběhla se práce Čsl. výboru ICOM a tedy i mezinárodní spolupráce. Podařilo se - po letech - najít způsob, jak konečně připravit expozici I. a II. odboje - bude instalována na Žižkově ve Vojenském muzeu. Našli se prostředky na dotaci některých nejvýznamnějších periodik a na Věstník AMG. Myslím, že jsme dosáhli toho, co jsme si před rokem předsevzali - otevřít práci MK ČR co nejvíc odborné veřejnosti. Předstoupili jsme s určitým programem na semináři v Chebu, diskutovali jsme kolem přípravy zákona a diskuse ještě pokračuje. Úplně na závěr ale je nutné připomenout - naše muzejnictví se nebude ubírat cestou "když není, on někdo dá". Budeme muset pracovat ve skromnějších podmínkách a mnohem častěji se budeme ptát, na co a s jakými výsledky jsou peníze využívány. Bohužel, nemůžeme se občas ubránit dojmu, že ne všichni věří tomu, že taková situace nastane a kdyby snad přece, jsou připraveni vznášet obvinění směrem k úřadům, ale nikoliv měnit své chování a přehodnotit své postoje. I proto mé obšírné objasnění situace, v které se naše muzejnictví nachází.

Velmi brzy se také vrátíme k problému řízení pomocí programů - nezapomeňte na něj, o peníze bude třeba se ucházet - pomocí programů.

Památková péče a muzejnictví

Pod tímto názvem svolal odbor památkové péče, muzeí a galerií ministerstva kultury ČR dne 5. června do Valdštejnského paláce v Praze pracovní schůzku pracovníků památkové péče, muzeí a galerií. Po úvodu ředitele odboru dr. V. Razíma, který zdůraznil, že je o první setkání tohoto typu, na něž by pravidelně měly navazovat další, vystoupil pracovník odboru dr. J. Žalman. Hovořil o přípravě muzejního zákona, zejména o jeho doplnění o tzv. muzea zvláštního významu, tj. tak, kterým by zákonem byly uloženy ještě jiné povinnosti, než každému jinému veřejnému muzeu. V tomto smyslu je připravena zásada zákona, která určuje taxativně jmenovaná muzea, jako instituce zřizované státem. Mimo to se nově upravuje zásada, týkající se registrace muzeí ministerstvem.

V další části svého výkladu se dr. Žalman zabýval způsobem financování muzeí ze státního rozpočtu. Zde se vychází z předpokladu, že uchovávat kulturní bohatství je v zájmu občanů, proto část odpovědnosti za ně přebírá stát. V praxi je to ochrana přírodního bohatství, ochrana památek a tvorba a ochrana věcné paměti. Zatímco v případě přírodního bohatství a památek je péče státu nedělitelná, u věcné paměti dle názoru dr. Žalmana dělitelná je a může se na ní podílet jednak stát, jednak země, obce, právnické či fyzické osoby. Stát zde musí zabezpečit správnou část svého podílu na zmíněné péči. Z toho vyplývá model financování ochrany kulturního bohatství ze státního rozpočtu, odkud jsou poskytovány prostředky institucím ochrany přírody, památkové péče a státním muzeím. Do státních muzeí se prolíná i část toho, co je potřebné pro ochranu přírody a pro památkovou péči. Jde hlavně o informační základnu. Z obecních rozpočtů a finančních prostředků právnických i fyzických osob jsou financována ostatní muzea, která se ale mohou určitými projekty ucházet o peníze ze státního rozpočtu, pokud budou tyto projekty uznány jako

pro stát potřebné. Je to cesta, jak financovat ze státních prostředků i jiná muzea než státní. Touto konstrukcí je zaručeno, že to co přísluší státu je pokryto státními prostředky.

V diskusi se široce hovořilo o problematice vztahu památkových ústavů a muzeí, zejména v otázce záchranných archeologických výzkumů. Zástupci muzeí poukazovali na složitost mechanismu ohlašování, povolování a provádění záchranných výzkumů, pramenící ze zásad zákona o památkové péči, podle něž je pouze památkový ústav určeným orgánem státní správy a jako takový určuje kdo a kdy výzkum provede a kam se jeho výsledky ukládají. Výkonem státní správy v oblasti památkové péče jsou pověřeny okresní úřady, které si musí vyžadovat stanoviska památkových úřadů. Tento mechanismus pokládají muzejní pracovníci za nefunkční a jeho prosazení do praxe za zhoršení v ohlašování archeologických nálezů a provádění záchranných výzkumů v situaci, kdy ve většině případů jde o čas. Proto by podle jejich názoru měla být hlášení o nálezech směřována nejen památkovému ústavu, ale nejbližšímu archeologickému pracovišti, kterým je zpravidla muzeum. Stejně tak by měl být odborný pracovník (archeolog) vybaven ze zákona oprávněním ke vstupu na pozemek (nikoliv čekat na povolení od památkového úřadu v každém jednotlivém případě) stejně jako jsou jimi vybaveni pracovníci památkové péče a jejich dobrovolní spolupracovníci. Ukládání archeologických nálezů v muzeích by mělo být zákonem jednoznačně stanoveno, nikoliv pouze připuštěno.

Podle názoru ministerstva jde touto úpravou o vytvoření závazného mechanismu toho, co se dosud dělo nesystematicky a jeho přizpůsobení obecným principům systému a výkonu státní správy. Pro efektivní fungování tohoto mechanismu je nutno vybudovat instituce, které budou k určité činnosti jednak oprávněny a jednak ji budou moci systematicky provádět.